

Op 26 september was het onderwerp ijzerhoudende stenen.

Veel ijzerconcreties zijn ter plekke in de bodem ontstaan zoals moerasijzererts, dat vroeger ook wel als bouwsteen werd gebruikt. Louis had een stukje uit de Lebuïnuskerk in Deventer. Verder de klapperstenen die ondermeer op de Veluwe werden gedolven en tot een belangrijke ijzerindustrie leidde.

ijzerslak
vp: Orderbos Apeldoorn
collectie: J.Dreef

Jaap had een paar slakken van de toenmalige veldovens, ooit verzameld in het Orderbos. Zo'n honderd jaar geleden zijn er veel van die slakkenhaldes afgegraven, om als weg verharding bij bospaden te dienen. Hier en daar valt er nog wel wat van te vinden.

Klapperstenen klapperen lang niet altijd, maar als je geluk hebt zit de leemkern los en rammelt de steen wat. Jaap had enkele exemplaren uit de zandgroeve van Varena bij Beekbergen. Op meerdere plekken zijn ijzerconcreties te vinden met grote holttes die op de zelfde wijze zijn ontstaan als de klapperstenen, de groeikern is hierbij verdwenen. Jaap toonde een mooi stuk uit Wilsum Dld. Bij bovengenoemde concretie gaat het om limoniet en siderietconcreties.

Een tweede groep vormen de klei-ijzerstenen.

Als zwerfsteen zijn klei-ijzerstenen regelmatig aan te treffen, soms met fossielen. In Neuenkirchen werden daarin soms fraaie ammonieten aangetroffen. Rob toonde een *Polytichites* uit het Valangien in een klei-ijzersteen concretie. In Markelo worden er soms fraaie bladafdrukken in gevonden. Rob en Jaap toonden hier wat van.

Sommige exemplaren vallen op door fraaie verweringsstructuren, zoals de polygoonstructuur die Jaap en Rob lieten zien.

klei-ijzersteen met
polygoonstructuur
vp: Neuenkirchen Dld
collectie: J.Dreef

IJzerpoksteen noemt van der Lijn gelimonitiseerd hout, veelal afkomstig uit de bruinkoolafzettingen. Jaap toonde een stuk uit Azewijn. Het is weer wat anders als de in Markelo ter plekke soms gedeeltelijk gefossiliseerde stukken met pyriet en limoniet, die de neiging hebben na enkele jaren uit een te vallen. Andere goed houdbare gelimonitiseerde stukken zijn de Tasselia's uit de afzettingen van Antwerpen, Rob toonde een dubbelexemplaar van wel 12 bij 10 bij 6 cm.

IJzerertsen.

Rode ijzerkiezels uit het Lahn-Dill gebied hebben soms zwarte banden, waarin met een loep de hematietkristalletjes zichtbaar zijn. Jaap toonde een kenmerkend exemplaar gevonden in Arcen. IJzerkiesel werd in Duitsland in het verleden wel gebruikt als ijzererts. Fraai als erts zijn de zogenaamde glaskoppen, je hebt rode en zwarte. Conny had een groot exemplaar uit het Sauerland.

Andere ertsen die werden getoond waren afkomstig uit de Canigou in Frankrijk met veel sideriet, het tijgerijzer uit Australië, het erts uit Kiruna in Zweden en ijzeroëliet afkomstig uit de Harz. Een enkele keer is er ook een zwerfsteentje van ijzeroëliet gevonden.

Verder ijzer bevattende zwerfstenen.

Een van de determinatie kenmerken van gabbro is dat een magneet aan een draadje wordt aangetrokken. Jaap demonstreerde dat met behulp van een gabbro met een plat geslepen vlak.

Er zijn twee typen conglomeraten die ijzer bevatten de eerste bestaat uit ijzerboontjes als componenten in een zandsteenachtige kwartsietische matrix, de tweede vorm bestaat uit witte kwartssteentjes ingebed in een matrix van bruinijzersteen.

Bruinijzersteenconglomeraat
vp: Azewijn
collectie J.Dreef

Dan zijn er nog de ijzermeteorieten. Een jaar of twintig terug heeft iemand met een detector een ijzermeteoriet opgespoord op de stortbulten van Neuenkirchen. Via aankoop is wel aan een ijzermeteoriet of een stukje ervan te komen. Twee van ons hebben zoiets, helaas had niemand er aan gedacht het ook mee te nemen.

Literatuur:

- Het Keienboek door P. van der Lijn

J.D.